

A. GENEL OLARAK

Deliller, ceza muhakemesinde ispat araçlarıdır. Ceza muhakemesi hukukunda delil serbestliği ve vicdani delil sistemi geçerlidir.^[1] Ancak, delil olabilecek olan şeylerin, yansıttığı olayı temsil edici nitelikte olması, akla ve gerçeğe uygun bulunması zorunludur. Bu nedenle, delil niteliğini taşıyan her şey delil olabilir ve serbestçe değerlendirilebilir. Delil serbestliği ilkesi gereği hakim, elde edilen delilleri vicdani kanaatine göre değerlendirmekle yükümlüdür. Fakat delil serbestliği ilkesi sınırsız olmayıp, bu ilkenin sınırını insanlık onuru, hukukun belirlediği sınırlar çizmektedir.^[2] Şu halde hakimin bir delili değerlendirmeye tabi tutabilmesi için, o delilin ilgili olayı temsil etmesi, akla, mantığa, maddi gerçeğe ve hukuka uygun bulunması gerekir. Hakim, bu niteliklere sahip olan delilin uyuşmazlığa konu olayın varlığına kanıt olup olmadığına vicdani kanaatine göre karar verecektir.

Delillerin değerlendirilmesi; soruşturma veya yargılama makamı tarafından, elde edilen delillerin hukuka uygun olup olmadığı ve kanıtlanmak istenilen konuyu aydınlığa kavuşturmak için yeterli bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla yaptıkları bir muhakeme işlemidir. Ceza muhakemesinde sadece mahkeme değil, Cumhuriyet savcısı da delilleri değerlendirme yetkisine sahiptir. Soruşturma evresinde suçun işlendiğine ilişkin bilgi veya bulguları öğrenen C. savcısı, kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere ‘işin gerçeğini’ araştıracaktır (CMK m.160/1). Kanunda özellikle ‘işin gerçeğini araştırma’ ifadesi kullanılmıştır. C. savcısı, suç oluşturduğu iddiasına konu olayın gerçekte ne şekilde meydana geldiğini, başka deyişle ‘maddi gerçeği’ ortaya çıkarmaya çalışmakla görevlidir. Cumhuriyet savcısı maddi gerçeği ortaya çıkarmak maksadıyla emrindeki adli kolluk görevlileri marifetiyle şüphelinin leh ve aleyhindeki delilleri toplayarak muhafaza altına almakla yükümlüdür (CMK m. 160/2). C. savcısı bu amaçla gerek doğrudan gerek adli kolluk görevlileri aracılığıyla her türlü araştırma yapmak ve gerektiğinde kamu görevlilerinden

- [1] Erem, Faruk, *Ceza Usulü Hukuku*, AÜHFY. 5.B. Ankara 1978, s. 380. Akıldışı delillerin de ceza hukukunda kullanılabilirdiği dönemlere tepki olarak belirli suçların ancak belirli delillerle kanıtlanabileceği anlayışını yansıtan ‘kanuni delil sistemi’ çeşitli dönemlerde hukuk sistemlerinde benimsenmiştir. Örneğin İslam Hukukunda zinanın dört görgü tanısıyla ispat edilebilmesi ve aynı şekilde Napolyon dönemi Fransa’sında da erkeğin zinasının ancak suçüstü veya ele geçirilmiş mektuplarla kanıtlanabileceği kabul edilmişti. Modern hukuk sistemlerinde vicdani ve serbest delil sistemi kabul edilmiş ve hakimin hukuka uygun her türlü delili değerlendirebileceği ilkesi benimsenmiştir; Tosun, Öztekin, *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, İstanbul 1984, s. 716 vd.
- [2] Öztürk/Tezcan/Erdem/Sırma/Saygılar/Alan, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Ankara 2009, s. 267; Koca, Mahmut, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller*, *Ceza Hukuku Dergisi (CHD)*, S.2, Aralık 2006, s. 208, 213, 221; Yurtcan, Erdener, *Hukuka Aykırı Delillere Dayanma Yasağı*, Prof.Dr. Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul 1998, s. 519.

bilgi istemek yetkilerine sahiptir (CMK. m. 161/1). Yine, soruşturma evresinde hakim kararı gereken hallerde, işlemin yapılacağı yer sulh hakiminden istemde bulunur (CMK. m.162).

Cumhuriyet savcısının suç şüphesiyle başlattığı soruşturma sonucunda elde ettiği delilleri bir değerlendirmeye tabi tutması ve ‘toplanan delillerin suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturması’ durumunda kamu davasını açması zorunludur (CMK 170/2). Dolayısıyla önceki yasada olduğu gibi 5271 sayılı CMK da kovuşturma mecburiyeti ilkesini benimsemiştir.^[3] Fakat, CMK 171. maddesindeki kovuşturmanın kararı vermeye ilişkin takdire dayalı yetki dolayısıyla bu ilkeye belirli konularda istisna getirilmiştir^[4] Kanun kovuşturma mecburiyeti ilkesini kabul etmekle birlikte, C. savcısının iddianame düzenlemek için yeterli şüphe nedenlerinin bulunup bulunmadığını takdir etme ve bu maksatla delilleri bir değerlendirmeye tabi tutma yetkisinin varlığı da inkar edilemez. Şu halde Cumhuriyet savcısının da mahkeme gibi, soruşturma evresinde elde edilen delilleri değerlendirme yetkisinin bulunduğu açıktır.^[5] Kovuşturma evresinde ise bu yetki mahkemeye aittir.

B. CUMHURİYET SAVCISININ SORUŞTURMADAN SONUÇ ÇIKARMASI

C. savcısı, soruşturma evresinin sonunda, oluşturduğu soruşturma dosyasından bir sonuç çıkarmalıdır. Suç işlendiği yolunda bilgi edinerek soruşturma başlatan C. savcısının, soruşturma sonucunda şüphelinin lehinde ve aleyhinde topladığı delilleri değerlendirerek, kamu davasının açılması için yeterli şüphenin bulunup bulunmadığına karar vermesi gerekmektedir.

1412 sayılı CMUK 163/1. maddesinde bu konuda, kamu davasının açılması için ‘yeterli delil’ aranmaktaydı. Bu dönem için de C. savcısının delil takdirine yetkili bulunduğu hususu doktrinde ifade edilmiş ve yargı kararlarında da dile

[3] Kovuşturma mecburiyeti ilkesi uyarınca, kamu davasına ilişkin yasal şartlar gerçekleştiğinde C. savcısı iddianame düzenlemekle yükümlüdür. Maslahata uygunluk (Takdirilik) ilkesinde ise, yasal koşullar oluşsa dahi C. savcısının kamu davasının açılmasında kamu yararının bulunup bulunmadığını takdir edip, kamu yararı yoksa dava açmama yolunu tercih edebilme olanağı bulunmaktadır. Bu kavramlar ve karşılaştırmalı hukuk açısından açıklamalar için bkz; Öztürk, Bahri, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koşuşturma Mecburiyeti, Ankara 1991, s. 197 vd.

[4] İstisnalar hakkında bkz; Ünver, Yener/Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, C.I, Ankara 2009, s. 32 vd.

[5] Şahin, Cumhur, Ceza Muhakemesi Hukuku, I, Ankara 2007, s. 114; Koca, Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller, CHD Aralık 2006, s. 222.

getirilmişti.^[6] 5271 sayılı Kanununun 170/2. maddesinde ‘yeterli şüphe’ terimi kullanılmıştır. Yeterli şüphenin oluşabilmesi için elbette ortada şüphe duyulmasını haklı gösterecek delil, emare veya olguların bulunması gerekir. Kamu davası açılabilmesi için yeterli şüphe ile kastedilen husus, elde edilen bilgi ve delillerin soruşturulan kişinin suçun faili olduğu konusunda akla ve mantığa uygun objektif olarak şüphe doğurması gerekir. Bu şüphenin kaynağı, kişinin fail olduğuna dair önemli belirti ve delillerin bulunması olmalıdır. Bu bakımdan soyut ve sübjektif değerlendirmelerden yola çıkılarak bir kişi hakkında kamu davası açılmamalıdır. Çünkü kamu davası açılması devlet bakımından bir yetki olmakla birlikte, bu yetkinin hukuka uygun olarak kullanılması gerekir. Burada kamu davası açılması için C. savcısına takdir yetkisi verilmemiştir. C. savcısı sadece, elde edilen delillerin dava açmak için yeterli şüphe oluşturup oluşturmadığını değerlendirmek ve şüphenin var olduğu durumlarda davaya açmak, aksi takdirde kovuşturmayaya yer olmadığı kararı vermekle yükümlüdür. Bu nedenle, yeterli şüphe bulunmadığı takdirde kamu davasının açılması, kişi haklarını haksız yere ihlal eden hukuki bir işlem yapılması demektir. Başka deyişle, dava açılmasıyla ilgili yetki yerinde kullanılmadığından, kişi hakları ihlal edilmektedir.^[7] Bir yazarın işaret ettiği üzere, haksız dava açmamak, savcı için görevine en uygun endişe olmalıdır.^[8] Dolayısıyla kişilerin haksız yere davaya maruz bırakılmamaları da adil yargılanma hakkı (AİHS M.6) kapsamında bir kişi hakkı olarak kabul edilmelidir.

Kanundaki ‘yeterli şüphe’ ölçütü asla basit şüphe olarak değerlendirilemez. Kamu davası açılması, kişinin yargılanması ile sonuçlanan ve kişi haklarını ihlal eden bir süreçtir. Böyle bir işlemin basit bir şüpheye dayalı olarak gerçekleştirilmesi düşünülemez. Basit suç şüphesi, kişi hakkında soruşturma başlatılması için yeterlidir. Fakat, kovuşturmayaya geçilebilmesi için bu şüphenin önemli bir derecede kuvvetlenmiş olması gerekir.^[9] Nitekim CMK 170/4. maddede, iddianamede suçla ilgili olayların mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanması gerektiğinin belirtilmesi de bu nedenledir. Bu bakımdan, yeterli

[6] Aydın, Murat, Cumhuriyet Savcısının Delilleri Değerlendirme Yetkisi ve Kamu Davası Açma Mecburiyeti, Yargı Reformu 2000, İzmir Barosu, İzmir 2000, s. 642 vd.; Kaynak, A.Osman, Hazırlık Soruşturmasında Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi, ABD 1998, S. 59 vd.

[7] Bu konuda bkz; Gökcan, H.Tahsin, Bir İnsan Hakkı İhlali Olarak Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuka aykırı (Haksız) Yargılama Kavramı, İstanbul Barosu Dergisi, S.2, Haziran 1997, s. 278-304.

[8] Erem, Ceza Usulü Hukuku, AÜHFY. 5.B. Ankara 1978, s. 227.

[9] “*Ceza muhakemesinde kovuşturma, iddia makamının şüphesinin kuvvetlenip ‘sanı’ haline gelmesi üzerine şüphelinin sanık olması ile başlayan ve bu şüphenin yenilmesine kadar devam eden iddia faaliyetidir.*”; Yenisey, Feridun, Kamu Davasının Açılması ve İddianamenin İadesi, Ceza Muhakemesi Kanununun 3. Yılı, TCHD İstanbul 2009, s. 234.

şüphe kavramının, suçun işlendiğine ilişkin kuvvetli şüphe olarak anlaşılması yanında olacaktır^[10]

Doktrinde kamu davası açılması için yeterli şüphenin oluşup oluşmadığının değerlendirilmesinde, açılan davanın mahkumiyetle sonuçlanması ihtimalinin ağır basması ölçütünden yararlanılması gerektiği ileri sürülmektedir.^[11] Başka deyişle, beraat olasılığının ağır bastığı bir olayda davanın açılması hukuka uygun görülmemelidir.^[12] Yargıtay tarafından verilen bir kararda da bu görüş benimsenmiştir.^[13] Fakat belirtelim ki, beraatle sonuçlanma olasılığının yüksek olduğu kimi önemli olayların toplumsal etkileri gözetildiğinde, sonucun mahkemece değerlendirilmesinde kamu düzeni, güvenliği ve toplumun adalet anlayışı bakımından yarar görülen hallerde C. savcısının yetkisini dava açmak yönünde kullanabileceği düşünülmelidir. Bundan başka, C. savcısının delillerin değerlendirilmesinde mahkemeye nazaran birtakım kısıtlamalar içerisinde bulunduğu ileri sürülemez. Suçun her bir unsuruna ilişkin deliller yeterli derece ulaştığında, iddianame düzenleme mecburiyeti söz konusu olacaktır. Aksi halde, yani suçun unsurlarından birinin bulunmadığının anlaşılması durumunda da kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verilmelidir. Örneğin hukuka uygunluk nedenleri bulunduğu suçtan söz edilemeyeceğinden, bu halde, Cumhuriyet savcısının iddianame düzenleme yükümlülüğü doğmayacaktır.”^[14]

[10] Özbek de konuyu değerlendirirken, soruşturma başlangıcındaki basit şüphenin dava açabilmek bakımından yeterli suç şüphesine dönüşmüş olması gereğinden söz etmektedir; Özbek, Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı, Ankara 2005, s. 727.

[11] Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 2008, 16. Bası, no 72.2; s. 1228; Turhan, Faruk, Ceza Muhakemesi Hukuku, Isparta 2006, s. 321; Çolak, Haluk/Taşkın, Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, 2.Bası, 2007, s. 833; ; Öztürk, Bahri, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koşuşturma Mecburiyeti, Ankara 1991, s. 144.

[12] Alman Hukukunda mahkumiyet olasılığının yüzde ellinin altında olması durumunda kovuşturamaya kararı verilmesi, yüzde ellinin üzerinde bulunması durumunda ise kamu davasının açılması gerektiği ifade edilmektedir; Yenisey, Feridun, Kamu Davasının Açılması ve İddianamenin İadesi, Ceza Muhakemesi Kanununun 3. Yılı, TCHD İstanbul 2009, s. 234.

[13] “Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermesi durumu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun “Kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar” başlıklı 172. maddesinde düzenlenmiş olup, maddeye göre; kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın, kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması halinde verilebileceği anlaşılmaktadır.

Soruşturma evresi sonunda Cumhuriyet savcısının mevcut delillerle yaptığı değerlendirmeye göre; sanığın mahkûm olma olasılığı, beraat etme olasılığından daha kuvvetli ise kamu davası açılması için yeterli şüphe bulunduğu kabul edilmelidir. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre; yeni delil ortaya çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılamaz. Buna göre, kovuşturmayaya yer olmadığına karar verildiği sırada dosyada mevcut olmayan, mevcut olmakla birlikte varlığı bilinmeyen, sonradan elde edilen veya dosyada bulunmakla birlikte hiçbir biçimde değerlendirilmeyen delilin, yeni bir delil olarak kabulü mümkündür. “ Y.11.CD. 14.6.2010, 2009/16787–2010/7000

[14] Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. B. İstanbul 2008, s. 442.

Diğer taraftan, C. savcısı, kamu davasının açılmasına gerek bulunup bulunmadığını değerlendirirken, hakim gibi bir bulgunun akla, mantığa ve hukuka uygun olup olmadığını, başka deyişle delil niteliğinde bulunup bulunmadığını da değerlendirmek zorundadır. CMK 170/2. maddesi gereği 'delil' niteliğini taşıyan ve hukuka uygun bulunan delillerin, kamu davasının açılması bakımından yeterli şüphe oluşturup oluşturmadığı C. savcısınca takdir edilecektir. Ceza hukukunda kanuni delil sistemi benimsenmemiş, karine veya varsayıma dayalı olarak mahkumiyet hükmü kurulması da reddedilmiştir.^[15] Bu bakımdan C. savcısının da kamu davasını açıp açmayacağına ilişkin değerlendirmesini karine veya varsayıma dayandırması olanaklı bulunmadığından, yeterli şüphenin varlığının ancak delille mümkün olduğu söylenilmelidir.

Cumhuriyet başsavcılarının, Cumhuriyet savcıları üzerinde denetim yetkileri bulunmakta ve bir bütün olan Cumhuriyet başsavcılığı makamını temsil etmektedirler. Bu nedenle doktrinde de işaret edildiği üzere, soruşturmayı yürüten C. savcısının yeterli şüphenin bulunmadığı düşüncesinde olmasına karşın, C. başsavcısının bu konuda dava açılmasını istemesi, gerekli görürse soruşturma dosyasını dava açılması için diğer bir C. savcısına vermesi olanaklı bulunmaktadır.^[16] Ancak düşüncemize göre başsavcının bu yetkisini kullanması yalnızca, C. savcısının düşüncesini karar olarak yazılı hale getirip işleme koymasından önce söz konusu olabilir. Bu bakımdan iddianame düzenlenmiş ve mahkemeye sunulmuş ya da kovuşturmayaya yer olmadığı kararı tebliğe çıkarılmış ise artık CMK hükümleri kapsamında işlemler yürürlüğe girdiğinden, bunlar üzerinde bir değişiklik yapılması yalnızca kanundaki usullere uyularak mümkün olabilir.

C. DELİL YASAKLARI VE C. SAVCISININ DELİLLERİ DEĞERLENDİRME YETKİSİ

---

1. Genel Olarak

Delil yasaklarına ilişkin hukuki kısıtlamalar, C. savcısı bakımından da geçerlidir. C. savcısı, delil elde etme yasaklarına uymakla yükümlü olduğu gibi, delilin hukuka aykırı olup olmadığını değerlendirmeye de yetkilidir.^[17] Öncelikle, C. savcısı, hukuka aykırı delil elde etmemekle yükümlüdür. Bunun yanı sıra, kolluk görevlileri veya özel kişilerin hukuka aykırı biçimde elde ettikleri delilleri değerlendirmeye almamak da C. savcısının görevi kapsamındadır. Çünkü kanun hukuka aykırı delillerin hükme esas alınmasını yasakladığına

---

[15] Erem, Ceza Usulü Hukuku, AÜHFY. 5.B. Ankara 1978, s. 380

[16] Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. B. İstanbul 2008, s. 443.

[17] Kaymaz, İletişimin Denetlenmesi, Seçkin Yy. Ankara 2009, s. 465.

göre, bu nitelikteki delillere dayalı olarak iddianame düzenlenmesi de olanaklı görülemez. Başka deyişle, C. savcısının kamu davasının açılmasının gerekip gerekmediğine ilişkin olarak yapacağı delil değerlendirme işlemine hukuka aykırı delilleri katmaması gerekir. Esasen CMK 170/2. maddesinde ‘toplanan deliller’ terimi ile kastedilenin, “*soruşturma evresinde elde edilen ve delil niteliği taşıyıp, hukuka aykırı bulunmayan deliller*” olarak anlaşılması gerekir. CMK 289/1-i maddesinde, hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanılarak hüküm kurulmasının kesin hukuka aykırılık olarak kabul edilmesi karşısında, aynı delile dayanılarak iddianame düzenlenmesi de olanaklı görülemez. Bu bakımdan CMK 170/4. maddesinde belirtilen; “*iddianamede yüklenen suçun oluş-turan olaylar mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır*” biçimindeki hükümde sözü edilen delilin de hukuka aykırı yöntemlerle elde edilmemiş bir delil olması zorunlu görülmelidir.^[18] Başka deyişle düşüncemize göre, hukuka aykırı bir yöntemle elde edilmiş olan bir delile dayanılarak düzenlenen iddianamenin iadesi de mümkündür.

2. Hukuka Aykırı Delilin Dosyadan Çıkarılıp Çıkarılmaması Sorunu

Hukuka aykırı yöntemle elde edilmiş olan bir bulgunun delil olarak ikame edilmesinin reddedilmesine ilişkin CMK 206/1. maddesinin, soruşturma evresi bakımından da geçerli görülmesi gerekir.^[19] Fakat, bu yönde soruşturma dosyasına sunulan delillerin dosyaya alınmaması şeklinde bir uygulama düşüncemize göre de kanuna uygun olmayacaktır.^[20] Çünkü CMK 230/1-b maddesinde, hukuka aykırı yöntemlerle elde edildiği için reddedilen delillerin de gösterilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bakımdan kovuşturamama kararı verilmesi veya iddianame düzenlenmesine karşın bazı delillerin reddedilmesi halinde, kararda bunların da gerekçesiyle açıklanması yasaya uygun bir yöntem olacaktır. Kararlara

[18] Nitekim bir Yargıtay kararında hukuka aykırı delilin soruşturma evresinde de kullanılmayacağı belirtilmiştir: “*Yasa dışı elde edilen bir kanıtın ise soruşturma ve kovuşturma aşamalarında kullanılmasına olanak bulunmamaktadır.*” CGK. 3.7.2007, 5-23/167; Şirin / Aşaner / Güven / Yalvaç / Özdemir / Erel, Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları, Ankara 2008, s. 841.

[19] Bu konuda Ertosun, Anglo-Amerikan Hukuk Sisteminde, mahkumiyet için makul şüphenin yenilmesi (beyond reasonable doubt) ilkesinin kabul edildiğini, eldeki delillerin, suçun işlendiği yönündeki makul şüpheyi yeniyorsa, bu durumun mahkumiyet kararı için yeterli olduğunu, buna bağlı olarak hukuka aykırı olarak elde edilen delil, iyi niyetle elde edilmişse, iyiniyet ilkesi (good faith principle) gereğince hukuka aykırılığın giderilebileceği ve delilin değerlendirilebileceğini ileri sürmektedir; Ertosun, Ali Suat, Bkz.; YCGK. 3.7.2007, 5-23/167 sayılı karardaki Karşıoy yazısı.

[20] Ünver, Deliller ve Değerlendirilmesi, Legal Hukuk Dergisi, S.32, Ağustos 2005, s. 2902; Öztürk/Erdem, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 9.B. 2006, s.445; Özbek, Ceza Muhakemesi Hukuku, 2006, s. 676; Koca, Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller, s. 225.

karşı yasayoluna başvurulduğunda, ilgili delilin hukuka aykırı olmadığına veya olduğuna ilişkin iddialar, yasayolu mercii tarafından değerlendirilir.

D. CUMHURİYET SAVCISININ DELİL DEĞERLENDİRME YETKİSİNE YARGITAY'IN BAKIŞI

1. Genel Olarak

Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılması konusundaki delil değerlendirme yetkisi Yargıtay tarafından genellikle tereddütlü karşılanmıştır. Çoğu olayda Yargıtay kanun yararına bozma yasayolu bakımından yaptığı incelemede^[21], CMK 170. maddesi uyarınca yeterli şüphenin oluştuğunda davanın açılması zorunluluğundan söz ederek, C. savcısının bu konudaki yetkisini denetlemiş ve davanın açılması yönünde karar vermiştir.^[22] Düşüncemize göre de C. savcısının yeterli şüphenin oluşup oluşmadığına ilişkin değerlendirmesinin denetlenmesi olanaklıdır. Eldeki delillere karşın yeterli şüphenin bulunmadığına yönelik işlemin hukuka aykırı görülerek ortadan kaldırılması gerekir. Bu kapsamda, kovuşturmayaya yer olmadığına ilişkin karara karşı itiraz edilmesi nedeniyle merci tarafından yapılan incelemede savcının delil değerlendirme yetkisi denetlenmelidir. Fakat bu denetleme sırasında somut olaya ilişkin olarak elde edilen delillerin objektif olarak yeterli şüphe oluşturup oluşturmadığı üzerinde durulmakla yetinilmelidir.

2. Yargıtay Kararları

Bu konuda Yargıtay 11. Ceza Dairesinin bir kararında, “*yeterli şüphe oluşturacak delil*” kavramının açıklanmasında mahkumiyet olasılığının ağırlığı” ölçütünden hareket edilmiştir:

“*Cumhuriyet savcısının kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermesi durumu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun “Kovuşturmayaya yer olmadığına dair*

[21] Yargıtay, kovuşturmama kararlarına yönelik itirazlar hakkında merci hakim kararını kanun yararına bozma yasayolu kapsamında incelemekte ve dolaylı olarak C. savcısının veya hakim, avukat gibi kişilerin görev suçları bakımından özel soruşturma yöntemiyle ilgili olarak ,Ağır Ceza Mahkemelerinin son soruşturmanın açılmasına yer olmadığı yönündeki kararlarını denetlemektedir.

[22] Örneğin : ”5271 sayılı CYY.170. maddesi hükmüne göre, suçun işlendiği hususunda “*yeterli delil*” değil, daha geniş anlamli bir kavram olan “*yeterli şüphe*” bulunmasının, savcının dava açan iddianameyi düzenlemesi için gerekli bir neden ve zorunlu koşul olduğu anlaşılmıştır. Bu durumda şüpheli hakkında dava açılması kararı verilerek yapılacak yargılama sırasında şüphelinin lehine ve aleyhine tüm delillerin görevli mahkemesince tartışılması hukuken isabetli olacaktır.” 4.CD. 03.07.2007, 4526/6317 ; aynı yönde 4.CD. 15.5.2007, 3607/4609; 4.CD. 24.4.2007, 2382/3746

karar” başlıklı 172. maddesinde düzenlenmiş olup, maddeye göre; kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın, kamu davası açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması halinde verilebileceği anlaşılmaktadır.

Soruşturma evresi sonunda Cumhuriyet savcısının mevcut delillerle yaptığı değerlendirmeye göre; sanığın mahkûm olma olasılığı, beraat etme olasılığından daha kuvvetli ise kamu davası açılması için yeterli şüphe bulunduğu kabul edilmelidir. Anılan maddenin ikinci fıkrasına göre; yeni delil ortaya çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılamaz. Buna göre, kovuşturmayaya yer olmadığına karar verildiği sırada dosyada mevcut olmayan, mevcut olmakla birlikte varlığı bilinmeyen, sonradan elde edilen veya dosyada bulunmakla birlikte hiçbir biçimde değerlendirilmeyen delilin, yeni bir delil olarak kabulü mümkündür.^[23]

Yargıtay 4. Ceza Dairesi tarafından verilen bir kararda da konu geniş bir biçimde tartışılmış ve Cumhuriyet savcısının da suç öğelerinin varlığını saptama ve delilleri değerlendirme yetkisinin bulunduğu ifade edilmiştir:

“İftira suçundan şüpheli Naci ... hakkında yapılan soruşturma evresi sonucunda Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 06.06.2008 tarihli ve 2008/13464 soruşturma, 2008/20956 sayılı kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar itirazın reddine ilişkin Manavgat Ağır Ceza Mahkemesi başkanınca verilen 30.12.2008 tarihli ve 2008/2552 değişik iş sayılı kararının Adalet Bakanlığınca 18.08.2009 gün ve 2009/45551 sayılı yazısı ile yasa yararına bozulmasının istenmesi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 10.09.2009 gün ve 2009/199267 sayılı tebliğnamesiyle dava dosyası Daireye gönderilmekle incelendi:

5271 Sayılı Yasanın 309.maddesi uyarınca Yasa yararına bozma isteyen tebliğnamede; “*Tüm dosya kapsamına göre, şüphelinin aynı apartmanda komşu olduğu müşteki ile aralarında mevcut önceye dayalı husumet sebebiyle hırsızlık suçundan şikayette bulunarak hakkında soruşturmaya başlanıp, evinde arama yapılmasına sebebiyet verdiği, yürütülen soruşturma sonucu soyut iddia dışında delil bulunmadığı gerekçesiyle Antalya Cumhuriyet Başsavcılığının 20.09.2005 tarihli ve 2005/43420 soruşturma, 2005/15851 sayılı kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar verildiği olayda, şüphelinin üzerine atılı eylemi ile ilgili olarak kamu davası açılması için yeterli şüphe bulunduğu ve mevcut delillerin mahkemesince değerlendirilmesi gerektiği gözetilmeden itirazın kabulü yerine yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmemiştir.*” denilmektedir.

Gereği görüşüldü;

5271 sayılı CYY'nın 170/2. maddesi uyarınca; “*soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa Cumhuriyet*

[23] Y.11.CD. 14.6.2010, 2009/16787–2010/7000.

savcısı, bir iddianame düzenler.” Bu hüküm dolayısıyla yasa tarafından Cumhuriyet savcısına, toplanan delilleri değerlendirme yetkisi verilmiş ve yapılacak değerlendirme sonucunda yeterli şüphe oluşturduğu kanısına ulaşılması durumunda kamu davasının açılması zorunlu görülmüştür. Görüldüğü üzere Ceza Yargılama Yasamız, kovuşturma mecburiyeti ilkesini benimsemiş ise de, bu ilke Cumhuriyet savcısının delilleri değerlendirme yetkisini ortadan kaldırmamaktadır.

1412 sayılı CYY.nın 163/1. maddesinde bu konuda ‘yeterli delil’ ölçütünü esas almasına karşın Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 7.3.1983 tarihli ve 7/105 sayılı kararında da “*Cumhuriyet savcısının tüm olayları ve delilleri değerlendirebileceği ve mevcut delillerin kamu davasının açılmasını haklı gösterecek olgu ve delil olarak kabulünün mümkün olmaması durumunda takipsizlik kararı verebileceği*” belirtilmiştir. Yeterli şüphe oluşması” ölçütünü kabul etmiş bulunan 5271 sayılı CYY.nın 170/2. maddesi bakımından da doktrinde şu değerlendirmeler yapılmıştır :

“*Cumhuriyet savcısı delilleri değerlendirmek zorundadır. İşin niteliği, Cumhuriyet savcısının delilleri takdir etmesini gerektirir. Burada önemli olan, yeterli delil’den ne anlaşılması gerektiğidir. Şüphenin derecelerine geri dönülecek olursa, mevcut delillerle bir mahkumiyet kararının çıkması muhtemel ise yeterli şüpheden söz edilebilir. Ancak dikkat edilmesi gereken nokta şudur: Şüphelinin fail olması ihtimalinin yüksekliği önemli değildir. Önemli olan husus, dava açıldığı takdirde, mahkeme önünde deliller aracılığıyla şüphelinin o suçu işlediğinin ne ölçüde tartışılabileceği ve mahkumiyetin ne derece mümkün olacağıdır. ...Mahkumiyetin gerçekleşebileceği tahmini, duruşmada mahkumiyet için aranan tüm ölçütlerin kullanılmasını gerektirir. Cumhuriyet savcısının bakış açısına göre kovuşturulması gereken bir suçun varlığı halinde iddianame düzenleme yükümlülüğü doğmaktadır. Suçun her bir unsuruna ilişkin deliller yeterli dereceye ulaştığında, iddianame düzenleme mecburiyeti söz konusu olacaktır. Örneğin hukuka uygunluk nedenleri bulunduğu suçtan söz edilemeyeceğinden, bu halde, Cumhuriyet savcısının iddianame düzenleme yükümlülüğü doğmayacaktır. Aynı şekilde, örneğin dava konusu fiilin zamanaşımına uğramamış veya sanığın dava ehliyetini sürekli kaybetmemiş olması gerekir. Cumhuriyet savcısı tüm bunları göz önüne alarak değerlendirme yapmalıdır.” (Prof.Dr. Nur Centel – Doç.Dr. Hamide Zafer; Ceza Muhakemesi Hukuku, 5.Bası, İstanbul 2008, s. 442)*

“*Toplanan delillerin, kamu davası açmak üzere iddianame düzenlemek için yeterli olup olmadığının takdiri, bunun için de delillerin değerlendirilmesi yetkisi savcıya aittir. Bu bağlamda savcı, soruşturma konusu eylemin ceza hukuku sorumluluğunu gerektirip gerektirmediğini de takdir edebilecek, bunun için de eylemin hukuki nitelemesini yapabilecektir.” (Prof.Dr. Cumhur Şahin, Ceza Muhakemesi Hukuku, I, Ankara 2007, s. 114)*

İncelenen dosyada, yakınının avukatı aracılığıyla C. başsavcılığına verdiği 11.3.2008 havale tarihli dilekçe ile, kendisini üst kattaki konuta balkondan girerek hırsızlık yapmakla suçlayan şüpheli hakkında iftira nedeniyle dava açılması isteminde bulunduğu, bu iddiayla ilgili olarak yakının ve şüphelinin ve dilekçede tanık olarak gösterilen üç kişinin ifadelerinin alındığı, şüphelinin savunmasında, suç tarihinde yakınının alt katta oturduğu için merdiven dayayıp evine girerek hırsızlık yaptığını, bizzat kendi dairesinin balkonundan indiğini gördüğünü ileri sürdüğü, fakat dosyada bulunan ve yakının hakkında hırsızlık suçlaması dolayısıyla verilen 20.5.2005 tarihli kovuşturamama kararının soyut iddiadan başka kanıt bulunmadığı nedenine dayalı bulunduğu, iftira soruşturması sonucunda mevcut kanıtları değerlendiren Cumhuriyet savcısının da, hırsızlık suçlamasında bulunan şüphelinin yakınma hakkını kullanmış olduğunun anlaşıldığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verdiği, karara karşı yakının vekilinin itirazı üzerine merci Manavgat Ağır Ceza Mahkemesinin de, kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararın hukuka uygun bulunduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar verildiği görülmektedir. İtiraz dilekçesinde gerekçe olarak, yakınma dilekçesinde gösterilen tanıklardan bir kısmının dinlenmemesi ve olay yerinde keşif yapılmaması nedenleri gösterilmiştir.

Gerçekten, iddia edilen suçla ilgili olarak bilinen deliller toplanmadan veya değerlendirilmeden kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmemelidir. Fakat, ilgili suçun niteliğine göre, taraflarca gösterilen delillerin, suçun kanıtlanması bakımından uygun olup olmadığı değerlendirilmesi konusunda da Cumhuriyet savcısının takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilmelidir. Ancak bu takdir yetkisinin, somut olayın özelliklerine uygun ve yerinde kullanılmış olup olmadığına da merci tarafından denetlenmesi olanaklıdır. Cumhuriyet savcısı, bu dosyada delil olarak öne sürülen hususların suçun kanıtlanmasına bir etkisinin bulunmayacağı düşüncesiyle, dilekçede gösterilen 5 tanıktan üçünü dinlemiş ve mevcut delillere göre karar vermiştir. Yakının tarafından dinlenilmesi istenilen tanıkların, yakınının hırsızlık yapmayacak bir kişilikte olduğuna ilişkin kişilik tanığı olarak gösterildiği anlaşılmaktadır. Buna karşın, somut olayda kişilik tanığının iftira suçunun varlığını kanıtlama bakımından bir öneminin bulunmadığı açıktır. İftira konusu eyleme ilişkin maddi bir kanıt veya görgü tanığının bulunmaması durumunda olay yerinde keşif yapılmasının da sonucu etkilemeyeceği düşünülmelidir. Açıklanan yasal ve olaysal gerekçeler doğrultusunda Cumhuriyet savcısının, soruşturmaya konu iftira suçuyla ilgili kanıtlara dayalı olarak yaptığı değerlendirmesinin yasada verilen takdir yetkisine uygun bulunması karşısında, merciin itirazın reddine ilişkin kararı usul ve yasaya uygun

görüldüğünden, 5271 sayılı CYY'nın 309. maddesine uygun bulunmayan yasa yararına bozma isteğinin reddine, , oybirliğiyle karar verildi.”^[24]

---

[24] 4.CD. 14.10.2009, 2009/22283–2009/16336.

ATIF YAPILAN ESERLER

- Aydın, Murat, Cumhuriyet Savcısının Delilleri Değerlendirme Yetkisi ve Kamu Davası Açma Mecburiyeti, Yargı Reformu 2000, İzmir Barosu, İzmir 2000
- Centel, Nur/Zafer, Hamide, Ceza Muhakemesi Hukuku, 5. B. İstanbul 2008
- Çolak, Haluk/Taşkın, Mustafa, Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi, 2.Bası, 2007
- Ertosun, Ali Suat, Bkz.; YCGK. 3.7.2007, 5-23/167 sayılı karardaki Karşılıy Yazısı.
- Erem, Faruk, Ceza Usulü Hukuku, AÜHFY. 5.B. Ankara 1978
- Gökcan, H.Tahsin, Bir İnsan Hakkı İhlali Olarak Ceza Muhakemesi Hukukunda Hukuka aykırı (Haksız) Yargılama Kavramı, İstanbul Barosu Dergisi, S.2, Haziran 1997
- Kaymaz, Seydi, İletişimin Denetlenmesi, Seçkin Y. Ankara 2009
- Kaynak, A.Osman, Hazırlık Soruşturmasında Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi, ABD 1998
- Koca, Mahmut, Ceza Muhakemesi Hukukunda Deliller, Ceza Hukuku Dergisi (CHD), S.2, Aralık 2006
- Kunter/Yenisey/Nuhoğlu, Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. Bası, İstanbul, 2008
- Öztürk, Bahri, Ceza Muhakemesi Hukukunda Koşuşturma Mecburiyeti, Ankara 1991
- Öztürk/Tezcan/Erdem/Sırma/Saygılar/Alan, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2009
- Öztürk/Erdem, Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 9.B. 2006
- Özbek, V.Özer, Ceza Muhakemesi Hukuku, Ankara 2006
- Özbek Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı, Ankara 2005
- Tosun, Öztekin, Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri, İstanbul 1984
- Turhan, Faruk, Ceza Muhakemesi Hukuku, Isparta 2006
- Ünver, Deliller ve Değerlendirilmesi, Legal Hukuk Dergisi, S.32, Ağustos 2005
- Ünver, Yener/Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, C.I, Ankara 2009
- Şahin, Cumhur, Ceza Muhakemesi Hukuku, I, Ankara 2007
- Şirin / Aşaner / Güven / Yalvaç / Özdemir / Erel, Yargıtay Ceza Genel Kurulu Kararları, Ankara 2008
- Yenisey, Feridun, Kamu Davasının Açılması ve İddiamenin İadesi, Ceza Muhakemesi Kanununun 3. Yılı, TCHD İstanbul 2009
- Yurtcan, Erdener, Hukuka Aykırı Delillere Dayanma Yasağı, Prof.Dr. Nurullah Kunter'e Armağan, İstanbul 1998

AIHM VE İSKEÇE TÜRKLERİ

Av. A. Erdem AKYÜZ*

